

רבי זלמן נחמיה גולדברג

חבר בית הדין הגדול

יסודות הנלמדים מפרשת שפחה חרופה

(א) בדין שפחה חרופה אמרה תורה (ויקרא י"ט כ') "בקורת תהיה", וברש"י שם היא לוקה והוא אינו לוקה ע"כ, ובפסוק כ"א איתא שהוא צריך להביא אשם שפחה תרופה. ויש לעיין מה טעם שבמצוה זו חילקה תורה בין איש לאשה שלא מצינו ככה בכל דיני תורה שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. ואף שבאיסורי כהונה אין האיסור רק על האיש ולא על האשה ולכן כהנת מותרת להינשא לחלל, ורק כשהוא מוזהר היא מוזהרת ולכן כהן שנשא חללה לוקין הוא והיא. ורבי עקיבא איגר בדרוש וחידוש כתובות ריש אלו נערות כתב שבעולה לכהן גדול אינו מוזהר רק הוא ולא היא, שם מובן הטעם שאיסורי כהונה לא ניתנו אלא לזכרי כהונה שלהם יש מעלת כהונה, אבל לנקבות אין להם מעלות כהנים והרי הם כזרים ומותרים לטמא למתים ולהנשא לחללים. כיון שאין לאוי כהונה שווים בכל - שאינם נוהגים אלא בכהנים ולא בזרים. ובזה נראה ליתן טעם למה בפרשת נזיר אמרה תורה מפורש (במדבר ה ו) ש"איש או אשה" יכולים לידור בנזירות, למה הוצרך לכך, שכיון שנזירות אינה שווה בכל, הייתי אומר שאינה נוהגת בנשים כאיסורי כהונה. אבל באיסור שפחה חרופה צריך טעם למה שינה הכתוב שהיא לוקה והוא אינו לוקה רק מביא קרבן. ומה שמצינו בבת כהן שזינתה שהיא בשריפה ובועלה בחנק בנשואה, שם הטעם שהיא מחללת אביה שהוא כהן ולכן החמירה תורה עליה, אבל בשפחה חרופה למה חמורה היא יותר ממנו.

(ב) ולענ"ד נראה לתת טעם לדבר. שהנה בעצם הדין שאמרה תורה שאין חייבין מיתה על שפחה חרופה למ"ד ששפחה חרופה היא חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי. דעת רע"א בתשובה סימן קע"א שסיבת הדבר שלא עבר אלא על חצי עבירה. כיוון שרק חציה הבת חורין אסורה משום אשת איש ואילו חצי השפחה שבה אינה אשת איש, ונמצא שלא בא אלא על חצי אשת איש ואין חייבין מיתה על חצי אלא על אשת איש שלמה. ור' שלמה איגר שם בסימן ק"ע כתב טעם אחר על זה שאין חייבין מיתה על שפחה חרופה, שכיון שלא תפסו בה קידושין אלא לחציה חסר באישות ואין חיוב מיתה במי שאינה אשת איש גמורה. ולפי"ז נראה שהטעם הראשון לא שייך אלא בבוועל שהוא לא בא על אשת איש שלמה אלא חציה

אשת איש, אבל בשפחה אין לומר כן אלא חציה היא עברה של איסור אשת איש לגמרי, שהרי בא על חציה בועל שלם וחצי השפחה שבה לא עברה כלום, ולכן נמצא שהיא עברה איסור גמור, ולכן הבועל פטור מעונש ואילו היא חייבת בעונש. ומה שגם היא פטורה ממיתה יתכן שזה מטעם השני שחסר בערוה - כל שלא נתקדשה כולה, רק שסברא זו אינה אלא לפטור ממיתה אבל אינה פטור ממלקות, ואילו הטעם הראשון פוטר גם ממלקות, ודומה לעובר חצי שיעור כמו אוכל חצי זית חלב כך עבר על בעילת חצי אשה אסורה, והרי זה כאוכל חתיכה כזית שחצי החתיכה חלב וחציה שומן שאינו חייב עונש.

ג) עוד יתכן שאין הורגים אותו אף שחציה חייבת מיתה, מ"מ אי אפשר להורגה שלא תיהרג חציה הפטורה. וראה לסברה זו נראה להביא מהדין שמבואר בגמ' ר"ה דף כט. שחצי עבד וחצי בן חורין אינו יכול להוציא אחרים בתקיעתו וגם את עצמו אינו מוציא. וטעם הדבר, שהתקיעה חציה נעשית על ידי מי שאינו בר חיובא ונמצא ששומע תקיעה שחציה אינה תקיעה של מצוה, והרי זה כשנים תוקעין בשופר אחד ויוצא קול על ידי שניהם שאינו יוצא. ומבואר בגמ' שם שתקנתו של זה שחציו עבד וחציו ב"ח שישמע תקיעה מאחר שנמצא ששומע קול שופר מבר חיובא. אכן עדיין קשה שנאמר שגם בשומע מבן חורין אינו יוצא שהרי לא שמע אלא חצי ואילו חצי השני שפטור - שמיעתו אינה פוטרת, ומה הבדל יש בין תקיעתו של החצי עבד וחב"ח שאינו מועיל לשמיעתו של החצי עבד וחב"ח שמועיל. אכן החילוק כך הוא, שחלוק תקיעה משמיעה, שבשמיעה החצי ב"ח החייב בתקיעה שמע קול תקיעה כשרה שגם חצי שומע ואין זקוק חצי עבד לשמיעה, שאין השמיעה - מעשה שעושין בכח שנאמר שכוחו של הב"ח לבד לא היה יכול לשמוע, לכן נחשב שכל חצי שומע, משא"כ בתקיעה אנו אומרים קול זה מעורב ובא גם מכח תוקע שאינו מחויב בדבר ולכן אין יוצאין בקול זה, ולכן גם בשפחה חרופה חציה אשת איש - עברה באיסור שלם של ביאת איסור.

ד) ובספר פני יהושע גיטין דף מג. ד"ה אמר הקשה על מה שאמרו שם שמן התורה לא משכחת אשת שני מתים שתפול ליבום, שהרי לא יתכן שיתפסו באשה קידושין של אחין. והקשה הפנ"י, הא משכחת באחד שקידש חציה שפחה וחציה בת חורין שתפסו בה קידושין אבל אין חייבין מיתה עליהם, ובא אחיו של המקדש וקידשה לעצמו שגם תפסו קידושין כיון שאינה מחייבי כריתות עליו, ואח"כ מתו שניהם שאסורה להתייבם לאחיהם השלישי משום אשת שני מתים. ותירץ הפנ"י, שאין קידושין תופסין בשפחה חרופה אף שאינה ערוה של חייבי כריתות. וטעם הדבר שכיון שכבר נתקדשה לראשון - וקידושין קנין הם, לא יתכן שיחולו קידושי אחר כיון שקנויה לראשון איך יקנה שמעון דבר שקנוי לאחר.

והאבני מילואים בסימן א' סק"א הקשה על הפנ"י, אם כדבריו קשה למה אמרו בגמ' קידושין דף סז: שאין קידושין תופסים באשת איש משום שהוקשו כל העריות להדדי מהקישא דר' יונה, תיפוק ליה שאין קידושין תופסין באשת איש מכח סברת הפנ"י.

ותירץ הגר"ח שמה שהגמ' הביאה היקש ללמוד שאין קידושין תופסין באשת איש ולא למדה כן מסברת הפנ"י, שמחמת סברת הפנ"י לא נדע רק שאין קידושין תופסין בא"א, אבל לא נדע שהבא על אשת איש וילדה שהולד ממזר, דבר זה יודעין רק אם יש היקש לעריות שאין קידושין תופסין באשת איש שכך הכלל שכל הנולד מערוה שאין קידושין תופסים בה - הולד ממזר, וכל זה אם הסיבה שאין קידושין תופסין בה בא מחמת חומר הערוה, אבל סיבת אי תפיסת קידושין אינה מחמת חומר הערוה בזה אין הולד ממזר, ולכן צריך היקשא ללמוד שאין קידושין תופסין באשת איש ללמד שהולד מאשת איש - ממזר.

איתא בגמ' דאין קידושין תופסין באשת איש

והאבני מילואים שדחה סברת הפנ"י מתרץ למה לא משכחת אשת שני מתים, משום שהדין שהתורה פטרה ממיתה בשפחה חרופה גזירת הכתוב הוא ואין לך בו אלא חידושו, ולא נתחדש לפטור ממיתה אלא מדין אשת איש. אבל אם בא על על שפחה חרופה אחד מאיסורי עריות זולת אשת איש, כגון שבא עליה אח בעלה או בן בעלה או אבי בעלה חייב כרת, שערות אלו לא נתמעטו בשפחה חרופה, ולכן לא יתכן אשת שני מתים שאין קידושין של אח המקדש הראשון תופסין בשפחה חרופה.

ה) ונראה לכאורה שהאבני מילואים אינו סובר את הסברא שהבאנו לעיל מהרע"א, שהטעם שפטרה תורה שפחה חרופה ממיתה, שאין כאן ביאה שלמה בעבירה אלא חצי ביאה - ואין חייבים על חצי ביאה מיתה, שלפי טעם זה נראה פשוט שכך הדין ככל עריות שאין חייבין על חצי ביאת איסור, וממילא גם בשאר עריות אין לחייב על שפחה חרופה. אכן הסברא שהבאנו לעיל מר' שלמה איגר שלכן פטור הבא על שפחה חרופה - משום שאין כאן אישות גמורה שחצי מקודשת חסר בקידושין גמורים. ומטעם זה הסביר שם מה שכתב הרמב"ם שהמקדש עובר צריך לחזור ולקדשה אחר שתילד, שהקידושין הראשונים כשהיתה עובר לא היו קידושין גמורים, שעובר הוא חצי אשה כיון שעובר ירך אמה, והרי היא כחציה שפחה וחציה בת חורין שאין בהם קידושין גמורים. ולפי סבאה זו מובנת סברת האבני מילואים, שאפשר לומר שדבר זה שחצי אשה אינם קידושין גמורים לא נאמר אלא באיסור אשת איש, ואין למדים עריות אחרות מאשת איש, שאשת איש קל יותר משאר עריות שיש לה היתר בחיי אוסרה, ולכן יתכן שהתורה הקילה גם בקידושי חציה ואין ללמוד לשאר עריות החמורות יותר.

(ו) ולפי מה שהעלינו שיש לחלק בין הבועל שפחה תרופה לשפחה חרופה עצמה, שהשפחה חרופה עצמה - בחציה הב"ח עברה עבירה שלמה, והבועל לא בעל בעילה אסורה שלימה רק חצי ביאה, ולכן הבועל פטור גם ממלקות שדומה עבירתו לעבירת חצי שיעור, משא"כ היא חייבת מלקות. ומה שהיא אינה חייבת מיתה העלינו שתי סברות, א' שזה מכח הטעם האחר שחסר בערוה כיון שלא נתקדשה רק חציה וזה פטור ממיתה, אבל חייבת מלקות שהתורה מיעטה מעונש ולא נתמעט מעבירת לאו דלא תנאף, ונמצא שעברה על לאו ולוקין עליו, ואף שאין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד והרי לאו דלא תנאף ניתן לאזהרת מיתת ב"ד, מ"מ במקום שגילתה תורה מפורש לוקין גם על לאו דניתן לאזהרת מיתת ב"ד, וכמו שמצינו שלוקין על לאו דלא תענה ברעך עד שקר כשבא הרוג ברגליו, אף שהלאו ניתן לאזהרת מיתת ב"ד באופן שלא בא הרוג אלא שהוזמו. וכן בעדים המעידים באחד שהוא בן גרושה והוזמו לוקין משום שעברו בלאו דלא תענה, וכמבואר בפ"ק דמכות אף שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, משום שגלי קרא מפורש (דברים כה ב) והיה אם בין הכות הרשע. וטעם ב' כתבנו שמה שאין ממיתין אותה כיון שרק חציה חייבת מיתה אי אפשר להרוג כולה, שהרי הורגין גם החצי שפחה שפטורה ממיתה. ובע"כ אנו צריכים לומר כן לפי מה שנראה בתשובת רע"א סימן קע"א שדחה להסברו של ר' שלמה בנו - שלכן עובר שנתקדשה צריכים לחזור ולקדשה כשתולד, שכל שהיא עובר הרי היא כחצי אשה ואין בה קידושין גמורים שדומה לקידושי שפחה חרופה. ודחה הרע"א, שבשפחה חרופה אין הטעם משום קידושי חצי אשה אלא מטעם חצי ביאה אסורה. הרי שרע"א לית ליה כלל סברא של חצי אישות, ובע"כ שהטעם שהיא אינה נהרגת - משום שלא יתכן להרגה, שלא להרוג החציה שפחה שיש בה שפטורה ממיתה.

(ז) מעתה דינו של האבני מילואים לגבי אסור ערוה זולת אשת איש שבא על שפחה חרופה לסברת רע"א אין לו מקום. אבל לסברת ר' שלמה מובן האבני מילואים שנמצא באיסור ערוה שיבא על שפחה חרופה היא תהיה חייבת, שלא נאמר בשאר עריות פטור של קידושי חצאין, אבל הבועל פטור מטעם חצי ביאה, ולכן אין קידושין תופסין בה שהרי כלפיה יש כאן ערוה גמורה ואין קידושין תופסין. אבל לסברת רע"א וכמו שהעלנו שגם היא פטורה ממיתה מטעם שאי אפשר להרגה, א"כ גם בעריות כן הדין, וא"כ קשה שיתפסו בה קידושין.

ונראה לענ"ד ליישב קושית הפנ"י גם לסברא שכתבנו, שהרי השפחה חרופה תעבור איסור מיתה כשיבא עליה, רק שאין הורגים אותה שאי אפשר לחלקה ולהרוג חציה, והרי היא כחייבי מיתה שנתערבו באחרים שכולם פטורים, אבל לגבי תפיסת

קידושין - אינם תופסים שהיא עבירה שיש בה חיוב מיתה, ומה שאין ממיתין בפועל מטעם שכתבנו אינה קולא בעבירה, ונשאת ערוה גמורה ואין קידושין תופסין בה.

(ח) ולפי מה שכתבנו נראה שאם עברה השפחה חרופה עבירה שרק חצי שפחה שבה חייבת מיתה ואחר כך בא עליה אחר שאז נהרוג אותה, שהרי כאן שני חלקיה חייבין, חלק השפחה חייבת מכח איסור אחר, וחלק הב"ח חייבת מדין אשת איש. ומשכחת לה שתעבור עבירה שיש בה חיוב מיתה רק על חלק השפחה, כגון שהשפחה חרופה קנתה עבד או שפחה והכתה לעבד וחי יום או יומים ומתו, שבה חצי השפחה שבה חייבת מיתה כרוצח, ואילו חציה הבת חורין שבה פטורה, שהרי העבד שקנתה נקנה לחציה הבת חורין ואילו החציה שפחה לא קנתה. ובאופן זה שקנתה השפחה חרופה עבד, יקנה אדונה חצי עבד מדין מה שקנה עבד קנה רבו, ושוב העבד הוא של שני שותפין ונמצא שהחצי בן חורין פטור על הריגתו, שהרי חצי עבד שהרג היה שלו וישנו בדין יום או יומים, ונמצא שלא ^{הב"ח}הרג שלם אלא חצי ופטור החצי שפחה כיון שאין העבד שלה, שהרי מה שקנתה שפחה קנה אדונה אינה בדין יום או יומים וחייבת, וא"כ נחייב השפחה חרופה מיתה שחייבת מצד הבן חורין שבה מדין אשת איש ומצד השפחה שבה חייבת מדין רוצח. ואף שאין מיתתן שוה שרוצח בסיף ואשת איש בחנק מ"מ נדון אותו בקלה ונחייבה חנק, וכמו שמבואר בגמ' סנהדרין דף פ: נתערבו נסקלין בנשרפים שנידונים בקלה. אף שמפורש בגמ' בבא קמא צ שעבד של שני שותפים אינו יוצא בראשי אברים ומטעם שבעיני המיוחד אצלו, וכן אינו כדין יום או יומים שאינו עבדו המיוחד לאחד מהם, וא"כ בשפחה חרופה שקנתה עבד גם חלק הבן חורין אינו בדין יום או יומים כיון שאין העבד מיוחד לה. מ"מ לפי מה שכתבו התוס' שם ד"ה איש ואשה, שמה שאמרו עבד של שני שותפין אינם יוצאין בראשי אברים היינו רק שהם שותפים שאחד קנה הגוף והשני קנה העבד לפירות שישמשנו ל' יום, שבאופן זה אין עבדו המיוחד שכל העבד קנוי לזה לפירות ונמצא שאינו מיוחד, אבל עבד של שני שותפין נקרא מיוחד לו. [אכן מסתימת הרמב"ם פ"ב מרוצח הט"ז שסתם וכתב סתם שעבד של שני שותפין אינו בדין יום או יומים נראה שחולק על דעת התוס' וצ"ע].

(ט) אכן נראה שחציה שפחה וחב"ח שהרגה עבד שלה וחי יום או יומים פטורה ממיתה גם החצי שפחה, לפי מה שכתבנו לעיל שמעשה הנעשה על ידי חצי עבד וחצי בן חורין אין החצי עושה מעשה שלם ונמצא שהחצי שפחה לא הרגה נפש, שהרי כח הבת חורין נצטרף להריגה, והרי זה כתקיעה שתוקע חצי עבד וחצי בן חורין שאינו מוציא לאחרים, שהתקיעה באה גם מכח פטור. אכן נראה שכל זה לדעת הרמב"ם שפסק בפ"ד מרוצח ה"ו "הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת

וכו' והוא הדין לשנים שדחפוהו או שכבשוהו לתוך המים וכו' שכולם פטורים", ולפי סברא זו בחצי עבד וחב"ח שהרג עבד וחי מעל"ע פטור וגם החלק העבד פטור, שהרי החצי עבד והחצי ב"ח כשנים שהרגו שכל אחד פטור. אבל לדעת הרשב"א ב"ק דף נג: ד"ה שור, שדוקא בהכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות כולם פטורים, אבל באם הכוהו במקל אחד כולם חייבים, א"כ בחצי עבד וחצי בן חורין שהרג עבד וחי מעת לעת - החצי עבד חייב. ומה שחצי עבד וחצי בן חורין אינו מוציא בתקיעה לפי סברת הרשב"א, נראה שאף שיש כאן תקיעה שלמה מצד הבן חורין, מ"מ התקיעה עצמה ממי ששומע אותה אי אפשר לומר ששמע תקיעת המחוייב שתקיעת הפטור מעורב בה ואינו מניחו לישמע. עוד יש לומר שעד כאן לא אמר הרשב"א שבהכוהו עשרה בני אדם במקל אחד כולם חייבין רק בשכל אחד לבד היה יכול להורגו, אבל אם זה אינו יכול וזה אינו יכול והרגו שניהם במקל אחד שניהם פטורים. ולפי זה בחצי עבד וחצי בן חורין שתקע אין כאן תקיעה שלמה מבר חיובא, כיון שכל חצי אינו יכול לתקוע.

(י) וחילוק זה יש ללמוד ממה שכתב בחידושי רבי עקיבא איגר בחו"מ סימן כט שבשנים שהזיקו ואחד מהם פטור, משלם השני כל ההזיק, וכל זה כשכל אחד מהם היה יכול להזיק בעצמו, אבל אם כל אחד מהם לא היה יכול להזיק לבדו הביא מחלוקת הראשונים בזה אם חייב האחד כל ההזיק. הרי שבכל אחד יכול נחשב כל אחד כמזיק בכולו, ואילו בשאין כל אחד יכול להזיק, אין כל אחד עושה רק חצי נזק, והכי נמי נאמר לענין תקיעה כך. הן אמת שצריך עיון שמגמרא בשבת נראה להיפך שיותר יש לחייב כששנים מוציאים משא ויש יותר מקום לחייב כשאין כל אחד יכול לבדו שאז חייבין שניהם לדעת רבי יהודה, ואילו כשכל אחד יכול והוציאו שניהם, שניהם פטורין לדעת רבי יהודה. לכן נראה שבשבת טעם אחר יש בדבר, שמבואר שם בגמרא דף צג שלרבי יהודה יש מיעוט למעט שנים שעשו, ואילו לרבי שמעון יש שני מיעוטין למעט שנים שעשו, ולכן לרבי שמעון שני המיעוטין באים למעט שנים שהוציאו בין יכולים ובין אין יכולים שפטורים, אבל לרבי יהודה שיש מיעוט אחד עדיף למעט שניהם יכולים ולא למעט שניהם אינם יכולים. וטעם הדבר שבזמן שיכול כל אחד לבדו להוציאו, לכן כשמוציאים שנים הרי זה לא כדרך המוציאים שאין הדרך להוציא בשנים כשאפשר באחד, אבל כשאין יכולים כל אחד לבדו אז הדרך להוציא בשנים, וכיון שבשבת כתוב מלאכת מחשבת וכל שלא כדרך חסר במלאכת מחשבת ולכן פטור בשבת. אכן אין זה שלא כדרך גמור, שא"כ לא היינו צריכים קרא מיוחד למעט אלא קרוב לשלא כדרך. לכן אין ההכרח לומר שלרבי יהודה שמחייב בשנים שהוציאו - כשכל אחד לא היה יכול להוציא, יסבור כן בכל דיני התורה, שאפשר שבשבת חייב יותר, שמלאכת מחשבת כתיב, וכיון שהדרך שיוציאו שנים כשאין

אחד יכול לבדו לכן חייב. ומצינו שמלאכת מחשבת גורמת חיוב גבי זורה ורוח מסייעתו שמבואר בבבא קמא ס. שחייב ואין זה גרמא, שבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה.

(יא) אכן סברא זו שכתבנו יש לתלותה במחלוקת המגן אברהם ואבן העוזר בסימן רנ"ב בטוחן ברחים של מים, שלדעת המגן אברהם פטור בשבת שאינו טוחן בכוחו והרי זה גרמא, ואילו לדעת אבן העוזר חייב משום מלאכת מחשבת. וביאר החתם סופר בחידושו לשולחן ערוך שם שלדעת המגן אברהם אין מחייבין על גרמא במלאכת שבת מכח סברת מלאכת מחשבת אלא במקום שדרך המלאכה זו לעשותה רק בגרמא וכגון זורה שאין זורין רק על ידי הרוח, אבל בטוחן ברחים של מים כיון שיש טוחנים ברחים של יד שוב אין מחייבין על טחינה ברחים של מים משום מלאכת מחשבת. ולפי זה במשא כבד שאין אחד יכול להוציאו והוציאוהו שנים לדעת האבן העוזר יש לחייבו משום מלאכת מחשבת, שהרי במשא כבד כך דרך המלאכה, ומה שמוציא המשא על ידי כח חבירו - לא גרע ממה שהרוח זורה ומ"מ חייב, כך חבירו לא גרע מרוח. ולדעת אבן העוזר מובן למה צריך קרא למעט כששניהם מוציאים משא שאין אחד יכול להוציאו, וצריך קרא למעט גם לסוברים שבשניהם אינם יכולים כל אחד להזיק והזיקו שניהם שאין חייב כל אחד אלא חצי הנזק, מ"מ בשבת אילולא המיעוט היינו מחייבים. אבל לדעת המגן אברהם שכל שאפשר לעשות המלאכה בדרך אחרת אין מחייבין כשעושה אותה בגרמא משום מלאכת מחשבת, א"כ גם בשנים שהוציאו משא כבד, כיון שמלאכת הוצאה מתקיימת על ידי הוצאה של אחד במשא קל, ממילא אין לחייב על משא כבד משום מלאכת מחשבת, ובע"כ ממה שצריך קרא למעט מוכח שגם באין כל אחד יכול להזיק נחשב כעושה כל אחר את כל הנזק. [אכן ממה שכתבו הט"ז בסיסן פ"ז ס"ק יג והש"ך שם ס"ק לז גבי זה וזה גורם שמותר, שכל זה כשכל אחד יכול לבדו, אבל כשאין כל אחד יכול לבדו לגרום אסור. וצריך ביאור למה חמור כאן כששניהם לא יכולים משניהם יכולים וצ"ע, ואין כאן המקום להאריך בזה].

(יב) נחזור לעניינינו בשפחה חרופה וגם הרגה עבד וחי מעת לעת, יש לומר שמטעם אחר לא תיהרג, משום שהעדים הם עדים שאי אפשר להזימם שהרי כל כת לחוד כשיוזמו לא יתחייבו. אכן זה דומה לעדים שמעידים באחד שגנב נפש וכת אחרת מעידה שמכר שחייב. ועיין בסוגיא סנהדרין פ"ג, ויש לחלק ואין כאן המקום להאריך.

והנה מה שכתבנו ליישב קושית הפני יהושע שמשכחת לה אשת שני מתים בשפחה חרופה, עדיין יש להקשות שמשכחת לה אשת שני מתים בקטן שבא על

יבמתו שקנאה לדעת רש"י קידושין דף יט. מן התורה, ואחר כך קידשה אחיו, ויחולו קידושיה כיון שאין חייבין מיתה על אשת קטן, או שקנאה הקטן על ידי יעוד למ"ד מייעד אדם אשה לבנו קטן, ושם לא שייך תירוצינו שהרי גם עליה אין חיוב מיתה. ובע"כ שם נתרץ או על דרך תירוצו של הפני יהושע שאין קידושין תופסין באשת איש מסברא שלא יתכן שתקנה עצמה לאחר אחרי שקנאה הראשון, או על דרך תירוצו של האבני מילואים שלא נתחדש בתורה פטור על אשת קטן אלא בדין אשת איש, ואין למדים לשאר עריות כיון שהפטור של אשת קטן אין לו סברה כפטור שפחה חרופה ואינו אלא גזה"כ לכן אין למדים ממנה לשאר עריות שחמורות מאשת איש שאין להם היתר בחיי אוסרה.

אחרי